

การจัดการชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ บ้านขุนสมุทรจีน

ศรีไพโร บุญสังข์
เสาวลักษณ์ สมสุข

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การจัดการชุมชนชน กลุ่มออนทรัพย์ บ้านขุนสมุทรจีน

ศรีไพโร บุญตั้งษ์
เสาวลักษณ์ สมสุข

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

หนังสือส่งเสริมความรู้ด้านงานพัฒนา ชุดที่ 41

การจัดการทุนชุมชนกลุ่มออมทรัพย์บ้านขุนสมุทรจีน

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ	974-94751-9-4
เขียนโดย	ศรีไพร บุญสังข์ เสาวลักษณ์ สมสุข
ภาพโดย	เสาวลักษณ์ สมสุข
พิมพ์ครั้งแรก	พฤศจิกายน 2549
จำนวน	2,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย	ส่วนประเมินผลและพัฒนาองค์ความรู้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) 2044/28-33 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง แขวงบางกะปิ กรุงเทพฯ 10310 โทร. 0-2718-0911 ต่อ 307, 308 โทรสาร 0-2718-0937, 0-2716-6002 Homepage : http://www.codl.or.th E-mail : research@codl.or.th

คำนำ

ชุดประสบการณ์ กลุ่มออมทรัพย์บ้านขุนสมุทรจีน ต.แหลมฟ้าผ่า อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสินเชื่อของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการศึกษาทบทวนรูปแบบหลักการ กระบวนการทำงาน และกลไกการทำงานของสินเชื่อ พอช. และผลที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นความสำเร็จและปัญหาอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบสินเชื่อ พอช. อันจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงและกระบวนการพัฒนาชุมชน

ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ได้นำเอาประสบการณ์ บทเรียนของกลุ่มและเครือข่ายต่างๆ โดยวิธีการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดวงเล็กๆ พูดคุยร่วมกับคณะกรรมการกลุ่ม ทำให้เห็นตัวตน ชีวิตชีวาของกลุ่มต่างๆ และเกิดบทเรียนสำคัญที่ทำให้กลุ่มต่างๆ ยังคงอยู่ ซึ่งประสบการณ์ของกลุ่มออมทรัพย์บ้านขุนสมุทรจีน เป็นตัวอย่างของกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่งที่ยังคงความเป็นกลุ่มและเติบโตขึ้นอย่างมั่นคง โดยเน้นการจัดการทุนชุมชนของตนเอง จึงได้มีการนำเอาความรู้ที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ของกลุ่ม มาเรียบเรียงเป็นชุดประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์โดยผ่านจากเอกสาร ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการกลุ่มและเจ้าหน้าที่จากส่วนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนทุกท่านเป็นอย่างดี โดยเฉพาะคุณระวีวรรณ เชื้อไทย กรรมการกลุ่มออมทรัพย์ คุณดาวเรือง เศรษฐโสภณพงษ์ เจ้าหน้าที่ พอช. ในการเล่าเรื่องราวถ่ายทอดประสบการณ์ และคุณสมล ยางสูง เจ้าหน้าที่ พอช. อีกท่านหนึ่ง ที่ช่วยในการตั้งคำถามเพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนอันเป็นที่มาของชุดประสบการณ์ครั้งนี้ จึงขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ประโยชน์และคุณความดีที่เกิดขึ้นจากเอกสารนี้ จึงเป็นของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์และชาวบ้านขุนสมุทรจีนโดยแท้

นางสาวศรีไพร บุญสังข์

นางสาวเสาวลักษณ์ สมสุข

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

สารบัญ

กลุ่มออมทรัพย์บ้านขุนสมุทรจีน	5
พัฒนาการความเป็นมา : กลุ่มออมทรัพย์ขุนสมุทรจีน	8
การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์	9
เอกสารการทำบัญชีของกลุ่ม	10
ระเบียบกลุ่มออมทรัพย์	10
การบริหารจัดการสินเชื่อ	12
กิจกรรมอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับกลุ่มออมทรัพย์	17
- กลุ่มฌาปนกิจ	17
- ออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัย	17
กลุ่มกองทุนที่มีอยู่ในชุมชน	17
- กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท	17
- SML	18
บทเรียนการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรชุมชน	19
ความสำเร็จ...กลุ่มออมทรัพย์ขุนสมุทรจีน	20

ปานชุมชนสมุทรจีน หมู่ที่ 9 ตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นหมู่บ้านประมงเล็กๆ แห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ติดกับชายฝั่งทะเล พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มตะกอนน้ำ สภาพพื้นที่ถูกน้ำทะเลท่วมเข้ามาในพื้นที่มีความยาวประมาณ 1 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนตามลำนาทะเลเบียดบ้านร้อยละกว่าหลังคาเรือน แต่มีตัวตนที่อยู่อาศัยจริงจำนวนเจ็ดสิบกว่าหลังคาเรือน มีผู้อยู่อาศัยประมาณสองร้อยกว่าคน

เนื่องจากในอดีตบริเวณสถานที่ตั้งชุมชนในปัจจุบันเคยเป็นท่าเรือที่เรือสำเภาโบแจ้ง ขนสินค้าล่องจากประเทศจีนมาค้าขายกับประเทศไทย ชาวจีนที่มากับเรือเห็นว่าบริเวณใกล้กับท่าเรือเป็นป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงตั้งหลักปักฐานทำมาหากิน แต่งงานมีครอบครัวกับชาวไทย ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมีเชื้อสายจีน ทำอาชีพประมงชายฝั่ง มีลูกหลานสืบต่อกันมา ถึงปัจจุบัน ในความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ในชุมชนมีตระกูลใหญ่ๆ ที่มีลูกหลานในชุมชน ได้แก่ ตระกูลเข่งสมุทร ต้นเจริญ อินอ่วม

อาชีพหลักของชาวบ้านคือการทำประมงชายฝั่ง การเลี้ยงหอย เลี้ยงกุ้ง เป็นการเลี้ยงตามธรรมชาติโดยอาศัยน้ำทะเล นอกจากนี้ยังมีอาชีพ การทำกะปิ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ขึ้นชื่อว่า คุณภาพดีเก็บไว้ได้นาน มีพ่อค้าจากข้างนอกชุมชนมารับซื้อในราคาขายส่งกิโลกรัมละ 40 บาท แต่ปัจจุบันอาชีพการทำกะปิลดลงจากเดิมมาก เพราะมีพ่อค้าจากในเมืองเข้ามารับซื้อ กุ้ง ปลาเคย กุ้งไปทำเอง อาชีพการทำกะปิของชาวบ้านจึงลดน้อยลง ค่าจ้างแรงงานในชุมชนค่อนข้างสูงประมาณวันละ 200 - 300 บาท ส่วนใหญ่เป็นงานรับจ้าง เก็บหอย กุ้ง อย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันค่อนข้างสูง

“ทะเลเปลี่ยนไปเยอะ สมัยก่อนออกทะเลไปแป๊บเดียวก็ได้ปลา กุ้งเต็มเรือแล้ว ปัจจุบันได้แค่แข่งสองแข่ง กว่า จะเข้ามา ก็นาน เพราะตัวเคย ปลา มันอยู่น้ำลึก พอน้ำเข้าลึกมันถึงจะเข้ามา มีเรือใหญ่เข้ามาเอาเคยก็ทำให้ลำบากขึ้น เพราะเราได้แค่ทางกุ้งเคย (เป็นกุ้งตัวเล็กๆ สีดำๆ) .....ชาวบ้านมีอาชีพประมงเรือขนาดกลาง ทำกะปิ ออกเรือเป็นฤดู หน้าหนาวออกกลางคืน หน้าร้อนออกกลางวัน ตามน้ำที่ขึ้น-ลง ค่าแรงรับจ้างเก็บหอย 200 บาทต่อวัน คนแบกแข่งหอย 300 บาทต่อวัน มองดูเหมือนแพงแต่บางครั้งไม่มีงานเข้า ก็ไม่มีงานทำเหมือนกัน ชาวบ้านไม่ได้มีงานทุกวัน บางวันต้องว่างงานเกือบครึ่งเดือน ไม่มีคนจ้าง บางวันโชคดีออกเรือได้ปลา กุ้ง ก็อยู่ได้เกือบครึ่งเดือน แต่ค่าใช้จ่ายก็สูง ค่าข้าว ค่าผัก ค่าน้ำ ทุกอย่างต้องซื้อ เพราะพื้นที่ทำการเป็นที่ดินเค็ม ปลูกผักไม่ได้ ถ้าอยู่ได้ต้องเป็นคนรู้จักเก็บ รู้จักออก รู้จักใช้” (นายสมนึก เชื้อไทย - กรรมการกลุ่มออมทรัพย์)

“ช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ชีวิตเปลี่ยนไป สัตว์น้ำหายไปเยอะ ปู ปลา หอย ที่เป็นธรรมชาติเดี๋ยวนี้ก็จะเลี้ยงกัน น้ำมันแพง ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เดิมซื้อน้ำมันถึงละ 500 บาท ก็ถือว่าแพงแล้ว เดี่ยวนี้เพิ่มขึ้นเป็นถึงละ 1,000 กว่าบาท ต้องจ้างคนแบกถึง บ้านที่เราอยู่กันเสียหายเพราะถูกลมพัดหาย ต้องสร้างบ้านใหม่อยู่เรื่อยๆ” (นางมาลี กวินภารตี - กรรมการกลุ่มออมทรัพย์)

เนื่องจากพื้นที่บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นแหลม จึงถูกน้ำท่วมเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้มีพื้นที่ลดลงชาวบ้านต้องอพยพจากริมฝั่งขึ้นมาเรื่อยๆ ชาวบ้านประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติเป็นประจำ เช่น พายุเกย์ พายุลินดา สร้างความเสียหายให้บ้านเรือนของชาวบ้านเป็นประจำ ทำให้ต้องย้ายบ้านลอยขึ้นมาเรื่อย จากตำบลอกเล่าของนางระวีวรรณ เชื้อไทย เทร็ดญิกกลุ่ม ออมทรัพย์ เล่าว่าตั้งแต่อยู่ในชุมชน ตนเองต้องสร้างบ้านใหม่เรื่อย หลังที่อยู่ปัจจุบันเป็นหลังที่ 4 ลักษณะของบ้านเรือนส่วนใหญ่จึงเป็นบ้านที่ไม่มั่นคง เป็นบ้านชั้นเดียวยกพื้นขึ้นเล็กน้อยหลังคาและฝาที่มุงด้วยใบจาก ส่วนครอบครัวที่มีฐานะดีก็จะสร้างบ้านเรือนที่มั่นคง เป็นบ้านไม้และบ้านปูน โดยชาวบ้านร้อยละ 80 ต้องเสียค่าเช่าที่ดินปีละ 1,500 บาท (ตารางวาละ 300 บาท) พื้นที่ในหมู่บ้านส่วนมากเป็นที่ดินของนายทุน นอกชุมชนที่เข้าไปซื้อจากชาวบ้าน ในชุมชนมีชาวบ้านที่เป็นเจ้าของที่ดินเพียง 5 ราย ราคาที่ดินปัจจุบันราคาไร่ละ 200,000 บาท เป็นเอกสารสิทธิ์ สค.1 ที่สามารถเปลี่ยนเป็น น.ส.3 ได้ ส่วนใหญ่คนรุ่นใหม่ ๆ จะย้ายออกมาอยู่ที่ปากน้ำ ทำให้ในชุมชนมีบ้านร้างเกิดขึ้นทุกปี

การเดินทางเข้าชุมชนปัจจุบันมีเส้นทางเดียวคือเรือหางยาว จากท่าเรือนางสี ใช้เวลาเดินทางประมาณ 20 นาที ค่าจ้างเรือเที่ยวละ 70 บาท (อยู่ระหว่างการก่อสร้างถนน) ในอดีตชุมชนจะมีปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการบริโภคในครัวเรือนมาก ต้องซื้อน้ำจืดที่มีราคาแพงรถละ 1,000 บาท (เฉลี่ยปีละ 2 บาท) แต่ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมฟ้าผ่า จัดบริการน้ำประปาชุมชนให้ โดยเสียค่าน้ำหน่วยละ 20 บาท การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ

ส่วนวัฒนธรรมเป็นการผสมผสานกันระหว่างประเพณีไทยและจีน ในบริเวณชุมชนมีทั้งศาลเจ้าซึ่งเป็นที่เคารพสักการะชาวบ้านเรียกว่า “ศาลเจ้าพ่อหนุมน้อยลอยชาย” ชุมชนจะมีการจัดงานฉลองศาลเจ้าพ่อในเดือนมกราคมของทุกปี และมีวัดที่ใช้เพื่อการประกอบพิธีทางศาสนา ในชุมชนมีโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูประจำ

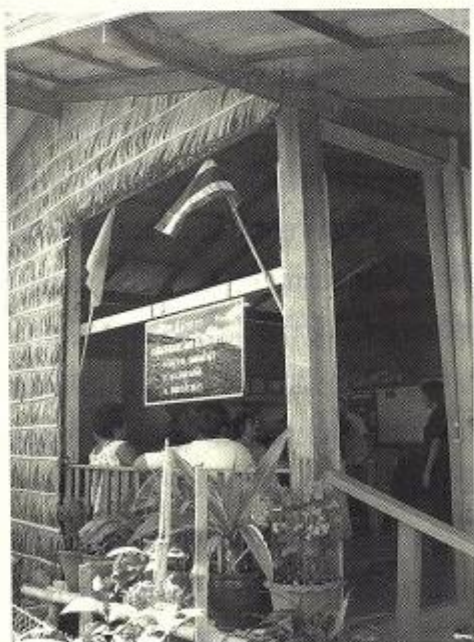
3 คน ด้านสุขภาพอนามัยมีสถานอนามัยในหมู่บ้านแต่ไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำ แต่จะมี อมส. ประจำหมู่บ้านเป็นคนที่ทำหน้าที่จ่ายยา และให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้น

พัฒนาการความเป็นมา : กลุ่มออมทรัพย์ขุนสมุทรจีน

"กลุ่มออมทรัพย์คืออะไร ไม่มีใครในชุมชนรู้จัก ปี พ.ศ.2539 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 เข้ามาในชุมชนแนะนำ เล่าเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ โดยมีเจ้าหน้าที่จาก พชม. เข้ามาพูดเรื่องการตั้งกลุ่ม ชาวบ้านก็ไปฟัง แต่ก็ไม่มีใครเอาด้วย เริ่มแรกมีแค่ 7 คน ออมคนละ 200 บาท ต่อเดือน กรรมการบางคนต้องไปเอาเงินที่ซ่อนไม่ให้เมียเห็น เก็บไว้ได้พระมาออมในกลุ่ม สาเหตุที่เชื่อและตั้งกลุ่มเพราะคิดว่าออมแล้วคิดว่าเงินออมอยู่ที่กลุ่ม สามารถกู้มาทำอาชีพได้ ช่วงแรกยังลังเลอยู่ กล้าๆ กลัวๆ อย่างฉับช่วงแรกยังไม่เป็นสมาชิกเพราะไม่อยากจะเข้ามายุ่ง" (นางระวีวรรณ เชื้อไทย - เภรัญญิกและบัญญัติกลุ่มออมทรัพย์)

กลุ่มออมทรัพย์ขุนสมุทรจีน เริ่มจากการออมเงินร่วมกันเดือนละ 200 บาท มีเป้าหมายหลักคือต้องการมีเงินกองทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพ สมาชิกในกลุ่มเก็บออมกันเรื่อยมา ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก 125 คน มีเงินทุนออมทรัพย์เดือนละ 25,000 บาท มีเงินทุนสะสม 1,048,800 บาท เงินหมุนเวียนให้สมาชิกกู้จำนวน 1,327,880 บาท

ในช่วงปีแรกกลุ่มยังไม่ปล่อยให้สมาชิกกู้ เพราะว่ามีเงินมีจำนวนน้อย สมาชิกจึงยังไม่ได้กู้ยืมเงินมีการออมเงินร่วมกันปีกว่าๆ จนกระทั่ง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2540 พายุลินดาพัดบ้านเรือนพังเสียหาย ชาวบ้านต้องอาศัยอยู่ในโรงเรียน กลุ่มออมทรัพย์เริ่มมีบทบาทที่ชัดเจนและเข้ามาช่วยเหลือสมาชิกในการสร้างบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหาย โดยกลุ่มออมทรัพย์เสนอโครงการขอใช้เงินเชื่อจากสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) เป็นจำนวนเงิน 147,000 บาท เป็นเงินเชื่อเพื่อการพัฒนา

ที่อยู่อาศัยแบบไม่เป็นโครงการ นำเงินไปซ่อมแซมบ้านที่ได้รับความเสียหายและสร้างบ้านหลังใหม่ มีจำนวนสมาชิกได้รับผลประโยชน์ 6 คน เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อกลุ่มคือทำให้คนในชุมชน เริ่มเห็นว่ากลุ่มสามารถช่วยเหลือสมาชิกได้จริง จึงมีคนในชุมชนสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

"กลุ่มออมทรัพย์มีสมาชิกมาสมัครเพิ่ม ใช้วิธีการเล่าสู่กันฟังแบบชาวบ้าน ปากต่อปาก จะไปกู้ข้างนอกทำไม เสียดอกเบี้ยแพงทำไม ต้องเสียร้อยละ 5-10 บาท/เดือน ถ้าออมที่กลุ่มออมทรัพย์ พออยากเอาเงินมาลงทุนเลี้ยงหอยก็ไปยืม พอถึงบิ๊ก็ค่อยเอาไปใช้คืนกลุ่ม คนก็เลยเข้าสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มีเด็ก ๆ เข้ามาออมด้วย ปัจจุบันมีสมาชิกร้อยละคน" (นางมาลี กวินการดี - กรรมการกลุ่มออมทรัพย์)

การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์

สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มีการคัดเลือกคณะกรรมการมาบริหารจัดการ จำนวน 5 คน และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันโดยมีโครงสร้างของกลุ่มคือ ประธาน เหมัญญิก บัญชี กรรมการ

สิ่งที่สำคัญในการตั้งกลุ่มออมทรัพย์คือ การที่สมาชิกมั่นใจว่าเงินที่ตนเองออมทุกเดือน ไม่ได้หายไปไหนแต่ยังคงหมุนเวียนช่วยกันภายในกลุ่ม การทำบัญชีจึงเป็นเรื่องที่กลุ่มให้ความสำคัญ ในช่วงแรกของการตั้งกลุ่ม เจ้าหน้าที่จาก พชม. ลงพื้นที่มาแนะนำและสอนให้คณะกรรมการทำบัญชี การลงใบเสร็จรับเงิน ทำให้กลุ่มสามารถออกรายงานการเงินได้เป็นประจำทุกเดือน สามารถตรวจสอบได้ว่า มีเงินเข้ามาในกลุ่มเท่าไร ปล่อยให้สมาชิกกู้เท่าไร มีรายได้จากดอกเบียเท่าไร และมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง พอถึงสิ้นปีเมื่อมีการประชุมใหญ่คณะกรรมการจะนำบัญชีมาให้สมาชิกดูรายละเอียดและมีการแจ้งให้สมาชิกทราบ มีการปิดงบบัญชีสิ้นปี

เอกสารการทำบัญชีของกลุ่ม

- ใบสำคัญรับเงิน
- ใบสำคัญจ่ายเงิน
- บัญชีรวมรับ - จ่ายประจำวัน
- บัญชีแยกประเภท
- รายงานประจำปี

การทำบัญชีเป็นเรื่องใหม่สำหรับชาวบ้าน การเริ่มต้นจึงต้องใช้ความพยายามอย่างสูงในการเรียนรู้ แต่ความพยายามของคนทำบัญชีในกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนสุทรจีนคือ มีการจดบันทึกรายการรับจ่าย และบันทึกการประชุมทุกครั้ง แบบง่ายๆ ลงในสมุดที่สามารถดูย้อนหลังได้ การทำบัญชีจะมีการรวมการทำบัญชีกลุ่ม หลังจากที่สมาชิกมาฝากเงิน ทุกคนจะได้รับใบสำคัญรับเงินและลงตัวเลขลงในสมุดประจำตัวสมาชิก หลังจากนั้นกรรมการที่ทำบัญชีจะใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ บันทึกบัญชีรวมรับ รวมจ่าย และลงในบัญชีแยกประเภททำบัญชีให้เป็นปัจจุบันทุกเดือน

ระเบียบกลุ่มออมทรัพย์

ระเบียบของกลุ่มเป็นการตกลงกันอย่างง่าย ๆ มีระเบียบที่สำคัญคือ กลุ่มจะเปิดรับสมัครสมาชิกเพียงปีละ 1 ครั้งคือ หลังจากมีการประชุมใหญ่ จ่ายเงินปันผล ประมาณช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน ของทุกปี กรรมการให้เหตุผลว่าการรับสมัครสมาชิกเพียงปีละ 1 ครั้ง เพื่อต้องการให้กลุ่มเป็นระเบียบ คิดดอกเบี้ยได้ง่าย การออมเงินหุ้น กลุ่มกำหนดไว้ว่าสมาชิกต้อง

ออมเงินร่วมกันอย่างต่ำเดือนละ 100 บาท แต่พบว่าสมาชิกกลุ่มออมคนละ 200 บาท/เดือน โดยกลุ่มจะเปิดรับเงินออมจากสมาชิกเดือนละ 3 วัน คือวันที่ 5-8 ของทุกเดือน สมาชิกจะต้องมาออมที่ทำกรการกลุ่มออมทรัพย์ หลังจากนั้นคณะกรรมการกลุ่มก็จะพิจารณาเงินกู้ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มถือปฏิบัติตลอด 10 ปีที่ผ่านมา ส่วนระเบียบที่สำคัญคือระเบียบว่าด้วยการขอกู้เงิน สมาชิกต้องออมหุ้นให้ครบ 6 เดือน จึงจะสามารถยื่นขอกู้เงินจากกลุ่มได้ โดยจำนวนเงินกู้พิจารณาตามความจำเป็นของสมาชิกแต่ไม่เกิน

50,000 บาท การชำระคืนต้องส่งทุกเดือน อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 500 บาท โดยกลุ่มแบ่งประเภทของเงินกู้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. **เงินกู้สามัญ** เป็นสินเชื่อให้สมาชิกกู้เพื่อพัฒนาอาชีพ เช่น ลงทุนซื้อหอยมาเลี้ยง ซื้อเรือ ซ่อมเรือ จำนวนเงินกู้อนุมัติตามความจำเป็นและความเดือดร้อนแต่ไม่เกิน 50,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ระยะเวลาในการชำระคืน 1-2 ปี ตามข้อตกลงของสมาชิก แต่ต้องชำระคืนอย่างน้อยเดือนละ 500 บาท
2. **เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย** เนื่องจากชุมชนประสบปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยที่ต้องสร้างและซ่อมเป็นประจำ สมาชิกออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัย (แยกต่างหากจากการออมหุ้นกลุ่มออมทรัพย์) ปัจจุบันมีสมาชิก 13 คน เงินออมประมาณ 51,800 บาท โดยกลุ่มจะนำเงินมาปล่อยให้สมาชิกที่ต้องการสร้าง หรือซ่อมแซมบ้านกู้ยืม คิดดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี สามารถกู้ได้ตามความจำเป็นแต่ไม่เกิน 50,000 บาท ระยะเวลาในการชำระคืน 3 - 5 ปี
3. **เงินกู้ฉุกเฉิน** เป็นเงินให้สมาชิกกู้ฉุกเฉิน จำนวนเงินกู้ไม่เกิน 4,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อเดือน ระยะเวลาในการชำระคืน 4 เดือน

การบริหารจัดการสินเชื่อ

ก่อนที่จะมีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ชาวบ้านมีปัญหาเรื่องขาดเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ เช่น ธกส. หรือธนาคารพาณิชย์อื่นๆ เนื่องจากชาวบ้านไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ชาวบ้านต้องไปกู้ยืมเงินจากนายทุนที่ปากน้ำ เสียดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาท/เดือน หรือไม่ก็กู้ยืมกันเองในชุมชน เสียดอกเบี้ยร้อยละ 5-10 บาท/เดือน มาเพื่อสร้างเรือ ซ่อมเรือ ซื่อหอยแครงมาปล่อยเลี้ยงในบ่อ ในการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนสมุทรจีนในครั้งแรก จึงมีแรงจูงใจมาจากการทำให้ชาวบ้านมีกองทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้านการลงทุนประกอบอาชีพ โดยที่มาของเงินในกลุ่มหลักๆ ได้แก่

- การระดมเงินออมจากสมาชิกทุกเดือน
- การกู้เงินจากภายนอกมาเสริมเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก
- รายได้ที่เกิดจากดอกเบี้ย

การพิจารณาเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนสมุทรจีน มีขั้นตอนดังนี้

1. สมาชิกต้องออมเงินหุ้นให้ครบ 6 เดือน จึงจะสามารถยื่นขอกู้เงินกลุ่มได้
2. สมาชิกมาลงชื่อแจ้งความต้องการกู้เงินไว้กับคณะกรรมการ(ลงคิวขอกู้) กรรมการจะจัดลำดับการขอกู้เงินแจ้งให้สมาชิกทราบ คณะกรรมการเล่าว่า การให้สมาชิกมาลงชื่อเพื่อแจ้งความต้องการกู้เงินโดยระบุจำนวนเงินที่ต้องการกู้ เป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกมีการวางแผนการใช้จ่าย และแจ้งล่วงหน้า การพิจารณาเงินกู้จะพิจารณาตามลำดับ และจำนวนเงินที่มีอยู่ในกลุ่ม โดยเฉลี่ยกลุ่มสามารถปล่อยเงินกู้ได้เดือนละ 1-3 คน แต่การปล่อยกู้แบบฉุกเฉินสมาชิกสามารถกู้ได้ตลอดเวลา
3. คณะกรรมการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาเงินกู้
4. แจ้งให้สมาชิกทราบ และให้มาทำสัญญาเงินกู้กับกลุ่ม โดยการทำสัญญาเงินกู้มีเงื่อนไขว่า สมาชิกผู้กู้ต้องนำสามีหรือภรรยา มาทำสัญญาเพื่อรับรู้การกู้เงินร่วมกันเป็นการค้ำประกันเงินกู้
5. คณะกรรมการร่วมกันค้ำประกันเงินกู้ (การกู้ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน)
6. จ่ายเงินให้กับสมาชิก

การพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการจะพิจารณาตามความจำเป็น อย่างเช่น สมาชิกที่ต้องการกู้เงินไปเพื่อลงทุนซื้อเรือประมงขนาดเล็กอย่างน้อยต้องใช้จ่ายเงิน 50,000 บาท หรือกรณีตัวอย่างสมาชิกที่เข้าใหม่เพิ่งเป็นสมาชิกได้เพียง 6 เดือน ยื่นความจำนงค์ว่าขอกู้เงินจากกลุ่มเพื่อซ่อมแซมบ้านเป็นจำนวนเงิน 36,000 บาท กรรมการพิจารณาว่าบ้านสมาชิกทั้งจริงมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินเพื่อซ่อมบ้านอย่างเร่งด่วน คณะกรรมการจึงอนุมัติสนับสนุนตามจำนวนเงินที่ขอ

การพิจารณาของคณะกรรมการมีความยืดหยุ่นตามสภาพปัญหา และความต้องการของสมาชิก การชำระคืนของสมาชิกสามารถ "ล้นหนี้" ได้ หมายถึงสมาชิกที่มีเงินหุ้มากกว่าเงินที่กู้ไป สามารถเอาเงินหุ้มาหักชำระหนี้ได้แต่ต้องมีเงินออมเหลืออยู่ในกลุ่มไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท และเริ่มออมใหม่ อีก 6 เดือน จึงจะมีสิทธิ์กู้ กรณีที่สมาชิกไม่มีเงินมาชำระให้มาบอกคณะกรรมการ ไม่ต้องชำระคืนเงินต้น แต่ต้องเสียดอกเบี้ยทุกเดือน แต่ถ้าหากผิดนัดชำระหนี้จะถูกปรับร้อยละ 5 ของจำนวนเงินกู้ และมีการปรับเป็นรายวัน

กลุ่มมีบทเรียนเกี่ยวกับการปลดหนี้ภายนอกให้กับสมาชิกประมาณ 10 คน เนื่องจากสมาชิกไปกู้เงินนายทุนที่ปากน้ำดอกเบี๋ยร้อยละ 10 บาทต่อเดือน สมาชิกต้องการกู้เงินจากกลุ่มไปเพื่อปลดหนี้ คณะกรรมการก็พิจารณาอนุมัติเงินกู้แต่ต้องนำเงินไปใช้หนี้จริง คณะกรรมการจะเป็นคนไปชำระหนี้ให้สมาชิก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นชุมชนขนาดเล็กและมีความเป็นเครือญาติกันสูงทำให้สามารถติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของสมาชิกได้ ส่วนใหญ่สมาชิกนำเงินไปใช้ตามที่ขอจริง และไม่ผิดสัญญา

"พอจะกู้จะมีการยื่นชื่อและจำนวนเงินไว้ ให้ตามคิวก่อนหลัง ต้องลงชื่อไว้ก่อนล่วงหน้า ประมาณ 3-4 เดือน สมาชิกจะรู้ว่าจะใช้เงินเมื่อไหร่ บางทีเขายื่นไว้แล้วพอถึงคิวก็ไม่เอาก็มีคนต่อไปได้ต่อ มีการทำสัญญา มีหัว-เมีย ต้องมาเป็นคนค้ำประกัน ตั้งแต่ตั้งกลุ่มมาปัญหาไม่มี เพราะก่อนจะปล่อยกู้กรรมการก็ดูว่าคนไหนสามารถส่งได้ เป็นคนในชุมชน รู้ว่าใครเป็นอย่างไรใครทำจริงหรือหลอก เห็นกันมานานก็เลยไว้ใจกัน .....จะมีบ้างที่กู้แล้วไม่ทำตามเงื่อนไข มีน้อยมาก ใครทำอะไรเราก็รู้เพราะบ้านใกล้กัน" (นายสมนึก เชื้อไทยและนางมาลี กวินภารดี - กรรมการกลุ่มออมทรัพย์)

"กรรมการคุยกันว่าคนนี้ควรให้ หรือไม่ควรให้ ตามเงื่อนไขที่เขายื่นกู้ ก็ต้องดูน้ำหนักของเงินที่มีอยู่ด้วย ดูจากการใช้จ่ายเงินว่านำไปใช้จริงไหม ส่วนมากจะรู้เพราะเป็นคนในพื้นที่

อยู่แล้ว คู่ประวิติออม ประวัติการส่งเงิน พอกรรมการให้แล้ว ก็เรียกเขามาทำสัญญาพร้อมกับกรรมการ ตั้งแต่ทำมาไม่มีใครเบี้ยว เพราะกลัวบาปและเป็นญาติพี่น้องกัน เป็นพ่อ แม่ อี ลูกเขย ลูกสะใภ้ เป็นตongกัน คนพื้นเพเดียวกัน เป็นต้น ไม่มีใครว่า เพราะไม่มีใครทำได้ บัญชีไม่มีใครทำ” (นางมาลี กวินการดี - กรรมการกลุ่มออมทรัพย์)

ดังที่กล่าวข้างต้นว่า เงินทุนที่กลุ่มนำมาปล่อยให้สมาชิกกู้เงินออกจากเงินที่ระดมหุ้นร่วมกันแล้ว ยังมีการกู้ยืมเงินจากภายนอกเข้ามา เพื่อเสริมให้เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก และสามารถแก้ไขปัญหาของสมาชิกได้ โดยมีการการกู้ยืมเงินจาก สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็นสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โดยมีการใช้สินเชื่อจาก พชม. 3 ครั้ง

ตารางที่ 1 แสดงการใช้สินเชื่อจากแหล่งทุนภายนอก

ครั้งที่	เริ่มใช้เมื่อ	จำนวนสินเชื่อ	วัตถุประสงค์
1	พฤศจิกายน 2540	147,000	สินเชื่อเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยไม่เป็นโครงการ
2	5 กุมภาพันธ์ 2541	354,000	สินเชื่อเพื่อพัฒนาอาชีพ
3	31 กรกฎาคม 2545	210,000	สินเชื่อเพื่อพัฒนาอาชีพ
รวมจำนวนทั้งสิ้น		711,000	

การใช้สินเชื่อครั้งที่ 1 เนื่องจากสมาชิกประสบภัยจากพายุลินดาพัดบ้านเรือนเสียหาย ไม่มีบ้านอยู่ต้องสร้างและซ่อมแซมบ้าน จึงใช้สินเชื่อเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบไม่เป็นโครงการ เป็นจำนวนเงิน 147,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท/ปี สมาชิกได้รับประโยชน์ 6 คน สามารถชำระคืนได้ตามกำหนด

การใช้สินเชื่อครั้งที่ 2 ใช้สินเชื่อเพื่อการพัฒนา เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มกู้ยืมไปประกอบอาชีพ มีจำนวนสมาชิกได้รับผลประโยชน์ จำนวน 11 คน สามารถชำระคืนได้ทั้งหมด

การใช้สินเชื่อครั้งที่ 3 ใช้สินเชื่อเพื่อการพัฒนาอาชีพ (เมียชาวา) มีจำนวนสมาชิกได้รับผลประโยชน์ จำนวน 12 คน สามารถชำระคืนได้ทั้งหมดภายในระยะเวลา 3 ปี

ก่อนที่จะใช้สินเชื่อจาก พอช. กรรมการและสมาชิกจะมีการพูดคุยกันว่าใครต้องการที่จะใช้สินเชื่อและจะนำไปเพื่อทำอะไร หลังจากนั้นคณะกรรมการจะรวบรวมรายชื่อผู้ที่ต้องการใช้สินเชื่อและทำโครงการเสนอขอใช้สินเชื่อนำเงินมาให้สมาชิก ส่วนสมาชิกคนที่ไม่ได้แจ้งความประสงค์หรือไม่มีรายชื่อจะใช้เงินสะสมหุ้นปล่อยให้สมาชิกกู้ตามปกติ หลังจากที่มีการชำระหนี้หมด กลุ่มยังมีได้ใช้สินเชื่อภายนอก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (อ.ก.ส.) เคยเข้ามาประสานงานกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเสนอให้กลุ่มใช้สินเชื่อ 1 ล้านบาท แต่กลุ่มไม่ต้องการใช้สินเชื่อ นอกจากนี้ การประสานงานกับหน่วยงานราชการ เช่น พัฒนาชุมชน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ คือการได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ มีเฉพาะเงินหุ้นที่ปล่อยให้สมาชิกกู้ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มยังมีสภาพคล่องมีเงินสะสมหุ้นที่ยังคงเหลืออยู่ในกลุ่ม

ตารางที่ 2 แสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตั้งแต่ปี 2541 -2549

ปี พ.ศ.	กำไรสุทธิ	การจัดสรรกำไร							
		ปันผล	กองทุน สำรอง	กองทุน ชุมชน	ทุน การศึกษา	ค่าตอบแทน กรรมการ	ค่าจัด ประชุม	ของขวัญ ให้สมาชิก	ซื้ออุปกรณ์ สำนักงาน
2541	37,559	13,644	3,955	400	-	5,538	3,200	-	-
2542	64,902	39,300	8,437	-	8,437	5,328	3,200	-	-
2543	84,250	57,700	5,617	5,617	5,617	6,500	3,200	-	-
2544	88,068	58,182	1,296	1,295	1,295	6,500	19,500	-	-
2545	114,234	70,025	9,177	9,177	9,177	8,900	2,500	5,285	-
2546	140,116	56,046	21,017	28,023	21,017	9,808	4,203	-	-
2547	140,384	49,134	18,249	23,865	18,249	14,740	14,319	-	-
2548	157,200	55,020	15,720	15,720	15,720	15,720	9,746	-	27,510
รวม	826,713	399,051	83,468				59,868		27,510

จากการนำเงินหุ้นและเงินกู้ภายนอกมาปล่อยกู้ให้สมาชิก ทำให้เกิดรายได้ที่เกิดจาก ดอกเบี้ย และมีการจัดสรรกำไรที่ได้ออกเป็นส่วนๆ ดังนี้

- บันผล
- กองทุนสำรอง
- กองทุนชุมชน
- กองทุนการศึกษา
- ค่าตอบแทนคณะกรรมการ
- ค่าตอบแทนคนทำบัญชี
- ค่าจัดประชุม
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ชื่อของแจกสมาชิก ค่าสร้างสำนักงาน ค่าเช่ารถพาสสมาชิก ไปเที่ยว ค่าซื้ออุปกรณ์

คณะกรรมการเล่าถึงการจัดสรรเงินกำไรที่ได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ที่ได้นำมาจัดสรรเป็น กองทุนต่างๆ ว่า “ดอกเบี้ยของเรา เรามาช่วยกันใช้ มีน้ำใจให้กัน” กลุ่มจะมีการจัดประชุม ใหญ่ปีละ 1 ครั้ง เพื่อแจกเงินปันผลให้สมาชิก สมาชิกที่ไม่เข้าร่วมประชุมจะถูกตัดสิทธิไม่ได้รับ เงินปันผล ในวันประชุมใหญ่จะมีการทำกิจกรรมร่วมกันคือ การรับประทานอาหารร่วมกัน และการแจกของที่ระลึกให้สมาชิก เช่น ผัสดอง ผ่าเซ็ดตัว กางเกง นอกจากนี้กลุ่มฯ ออก ค่าเช่ารถ ค่าที่พัก พาสสมาชิกไปทัศนศึกษาที่สุโขทัย เชียงใหม่ ลพบุรี โดยให้สมาชิกสมทบ ค่าอาหาร จึงเป็นแรงจูงใจให้บุตรหลานของสมาชิกเข้ามาร่วมกันออกมามากขึ้น เพราะต้องการไป เที่ยว ส่วนกองทุนต่างๆ ที่หักจากรายได้จากการดำเนินการของสมาชิก เช่น กองทุนชุมชน กองทุนสำรอง กองทุนการศึกษา ในการหักรายได้เข้ากองทุนกลุ่มไม่ได้กำหนดตายตัวว่าจะหัก เข้ากองทุนต่างๆ เป็นจำนวนเท่าไร จะมีการพิจารณารายได้สุทธิในแต่ละปี และจะมีการ พูดคุยกันว่าในแต่ละปีจะจัดสรรรายได้ให้กองทุนใดบ้างและนำไปใช้อะไรบ้าง กลุ่มได้นำเงิน กองทุนดังกล่าวมาปล่อยให้สมาชิกกู้ สำหรับค่าตอบแทนคณะกรรมการและคนทำบัญชี จะมีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นรายปี เช่น ค่าตอบแทนคณะกรรมการมีฐานคิดมาจากจำนวนวันที่ คณะกรรมการเข้าร่วมประชุมจะได้ค่าตอบแทนวันละ 200 บาท แต่จะจ่ายตอนสิ้นปีเมื่อมี การปันผล

กิจกรรมอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับกลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มฌาปนกิจ เป็นเงินช่วยเหลือค่าทำศพเมื่อสมาชิกเสียชีวิต คณะกรรมการและสมาชิก จึงได้มีการตั้งกลุ่มฌาปนกิจขึ้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2548 หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "กลุ่มประกัน" มีวัตถุประสงค์เพื่อมีเงินช่วยเหลือสมาชิกเป็น ค่าทำศพรายละ 10,000 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก 116 คน โดยสมาชิกจะต้องมีการออมเงินคนละ 20 บาท/เดือน เพื่อเป็นกองทุน มีตัวอย่าง ครอบครัวที่ได้รับประโยชน์ หลังจากที่มีการตั้งกลุ่มฌาปนกิจมีคนในชุมชนป่วยหนัก มาสมัคร เป็นสมาชิกคณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเห็นว่า ผู้สมัครเคยเป็นกรรมการกลุ่มและเคยทำ ประโยชน์ต่อชุมชนจึงรับเข้ามาเป็นสมาชิกต่อมาไม่นานสมาชิกคนนั้นก็เสียชีวิต ทางกลุ่มได้นำ เงินไปช่วยญาติของผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนเงิน 10,000 บาท ถึงแม้ว่าเงินกองทุนที่สมาชิกยังไม่พอ กลุ่มได้ยืมเงินกลุ่มออมทรัพย์มาใช้ก่อนเพื่อช่วยเหลือสมาชิก เมื่อก่อนจะมีการจัดตั้งกลุ่ม ฌาปนกิจเมื่อสมาชิกเสียชีวิตกลุ่มออมทรัพย์จะมีเงินช่วยเหลือสมาชิกรายละ 1,000 บาท

ออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัย เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ต้องซ่อมแซม และสร้างบ้านเรือนเมื่อประสบกับ ภัยธรรมชาติ สมาชิกของกลุ่มจึง ออมพิเศษนอกจากการสะสมหุ้น เป็นการออมเพื่อที่อยู่อาศัย ปัจจุบัน มีสมาชิก 13 คน มีจำนวนเงินออม ประมาณห้าหมื่นกว่าบาท มีสมาชิก ใช้บริการเงินกู้ 1 ราย เป็นจำนวน เงิน 36,000 บาท เนื่องจากบ้าน พังทั้งหลังต้องสร้างบ้านใหม่ (เป็น สมาชิกใหม่เพิ่งออมทรัพย์ได้ 6 เดือน มีเงินหุ้น 1,200 บาท กรรมการพิจารณาเห็นว่าสมาชิก มีความเดือดร้อนจริงจึงอนุมัติให้กู้เงินจากกลุ่ม)

กลุ่มกองทุนที่มีอยู่ในชุมชน

กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ชุมชนขุนสมุทรจีนได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา โดยมีการตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ขึ้นมา

บริหารจัดการเงินกองทุนดังกล่าว “การบริหารกองทุนเงินล้านกองทุนต้องอยู่แต่ดอกเบี้ยที่ได้สามารถนำไปทำอะไรก็ได้” ในกลุ่มกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท มีสมาชิกประมาณ 70 คน สมาชิกต้องออมเงินร่วมกันเดือนละ 50 บาท (สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มกองทุนเงินล้านมีความซ้ำซ้อนกัน) จำนวนเงินที่สมาชิกกู้ได้สูงสุดไม่เกิน 20,000 บาท การชำระคืนปีละครั้ง เมื่อสิ้นปีจะมีจดหมายถึงสมาชิกเพื่อทวงหนี้ล่วงหน้าก่อน 1 เดือน ให้สมาชิกส่งทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยหลังจากที่ชำระคืน 7 วันจะสามารถกู้ได้ใหม่อีกครั้ง (นำเงินไปเข้าธนาคารออมสินก่อน)

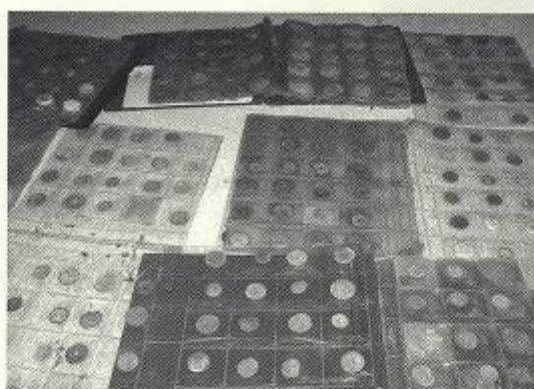
“คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์มีความเห็นว่า การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเป็นการคิดใน “เชิงสิทธิ์ที่จะกู้ได้” มิได้คำนึงถึงความเดือดร้อนและความต้องการของตนเอง และเห็นว่าสมาชิกในกลุ่มออมทรัพย์บางคนมีการหมุนเงินแต่บางครั้งสำหรับคนจนก็เป็นเรื่องที่จำเป็นก็ไม่ว่ากัน ถ้าไม่ส่งผลเสียที่มีหนี้สินมากเกินไปชาวบ้านพอจัดการได้

แต่คิดว่าการส่งคืนเงินกู้ถ้าค่อยๆ ผ่อนส่งเป็นรายเดือนจะดีกว่าส่งเป็นรายปีไม่ต้องมีเงินก้อนใหญ่ผ่อนทีละเล็ก ทีละน้อย”

“การรวมกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์มีความเห็นว่าไม่สามารถรวมกันได้ เพราะคนละหน่วยงานกัน มีระเบียบที่แตกต่างกัน เงื่อนไขการชำระคืนก็ไม่เหมือนกัน ถ้าเอาเงินล้านเข้ามาไปกู้ในกลุ่ม พวม. ดีกว่า เพราะสมาชิกทุกคนจะได้เงินกู้เงินล้านจะไม่ดูความเข้มแข็ง ดูแค่การส่งคืนได้เท่านั้น ใครกู้เท่าไรได้เท่านั้น ไม่ได้ดูความเป็นจริงในการใช้จ่าย บ้างเอามากิน มาเล่น ถ้าเราไม่ให้กู้ก็จะถูกว่าไม่ดี”

SML ชุมชนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากพัฒนาชุมชนเรียกว่า SML เป็นจำนวนเงิน 200,000 บาท โดยก่อนที่งบประมาณจะลงมาสู่ชุมชนมีการจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้านว่าจะนำงบประมาณมาทำอะไรได้บ้างและได้ข้อสรุปว่าจะนำมาสร้างเรือนเก็บของเก่า เนื่องจากชุมชนขุนสมุทรจีนมีของเก่าที่ซุกซ่อนมาจากทะเลจำนวนมาก เช่น เหยียดต่างๆ ถ้วยชาม เรือโบราณ และข้าวของเครื่องใช้ โดยปัจจุบันเก็บไว้ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน ต้องการรวบรวมไว้ทำพิพิธภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสร้างสถานที่เก็บไว้เรียบร้อยแล้ว

บทเรียนการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนขุนสมุทรจีนเคยมีประสบการณ์การทำงานเชื่อมโยงกับเครือข่ายนครเขื่อนขันธ์ และเครือข่ายสำโรงใต้ ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ โดยกลุ่มเคยเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเครือข่ายอยู่ในช่วงระยะเริ่มต้นของการตั้งกลุ่ม และเริ่มใช้สินเชื่อ พวม. คณะกรรมการมีความเห็นต่อประโยชน์ของการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและกลุ่มอื่น คือ

- เครือข่ายทำให้เกิดความรู้
- เครือข่ายทำให้มีเพื่อนเพิ่มมากขึ้น และเห็นประสบการณ์การทำงานของเพื่อน
- เครือข่ายทำให้รู้จักและเข้าถึงแหล่งทุนที่สนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่ม

อย่างไรก็ตามการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มต่างๆ ก็มีจุดอ่อนคือความหลากหลายของสมาชิกเกินที่จะดูแลได้ทั่วถึง เสียเงินและเสียเวลา ที่ทำให้กลุ่มตัดสินใจที่จะไม่รับสมาชิกจากหมู่บ้านอื่นๆ เพราะให้เหตุผลว่าสมาชิกที่อยู่นอกชุมชนเราไม่รู้จัก เราจะไว้วางใจได้อย่างไร เพราะคณะกรรมการค้ำประกันความเสี่ยงทั้งหมด ถ้าเขาไม่ใช้หนี้ หรือกู้แล้วนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ก็ไม่รู้ คณะกรรมการไม่สามารถติดตามหลังจากที่อนุมัติเงินกู้ไปแล้ว

“ที่แรกเลยก็เข้าร่วมประชุมกับเครือข่ายนครเขื่อนขันธ์ และเครือข่ายสำโรงใต้ ก็ดีนะเพราะทำให้เรามีความรู้เพิ่มมากขึ้น เห็นตัวอย่างการทำงานของกลุ่มต่างๆ มองเห็นประสบการณ์และรู้จักเพื่อนเพิ่มมากขึ้น แต่ที่กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนขุนสมุทรจีนไม่เข้าร่วมเครือข่ายเพราะเห็นว่าหลายคนหลายความคิด ถ้าสมาชิกเครือข่ายไม่ดีก็จะส่งผลต่อเครือข่าย

และบางครั้งต้องเสียเงิน ...คนได้ประโยชน์ก็มีแต่เครือข่าย ตัวอย่างที่ชัดเจนคือตอนที่มีการสนับสนุน SIF เมนู 5 ตัวแทนเครือข่ายให้ฉันไปอบรมเขียนโครงการ บอกว่าให้เขียนตามความเป็นจริง ตามสภาพปัญหา ฉันก็เขียนอยู่นานและสำรวจรายชื่อผู้เดือดร้อนส่งไปให้เครือข่าย สุดท้ายบอกว่าการทำโครงการไม่ชัดเจนและไม่ได้รับการอนุมัติ ฉันเลยไม่อยากไปยุ่งกับเครือข่าย คุณกลุ่มตัวเองให้ดีก็พอ ...ยังไม่เคยคิดว่าจะให้คนนอกเข้ามาช่วย เพราะไม่ไว้ใจ ถ้าเขาทำบัญชีหายไปตัวหนึ่งกรรมการก็ต้องรับผิดชอบ แต่นี่เราเป็นที่้องกันก็ไม่ฆ่ากัน ฝ่ายตรวจสอบก็จะมีแค่คนนอกเข้ามาดูก็เป็น พอช. เท่านั้น เพราะเราไม่ขึ้นกับใคร สมาชิกจะมาดูก็ให้ดู พอสิ้นปีก็จะเอาบัญชีมาเรียงให้สมาชิกดูทุกบัญชี บั้นผลคนออกก็ได้เงิน ได้ของขวัญ เป็นผ้าถุง กางเกงเจเจ ร่ม ได้กินข้าวกลางวัน” (นางระวีวรรณ เชื้อไทย - คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์)

ความสำเร็จ.....กลุ่มออมทรัพย์ขุนสมุทรจีน

ระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา เป็นเครื่องพิสูจน์ว่ากลุ่มออมทรัพย์ขุนสมุทรจีน เริ่มจากคนกลุ่มเล็กๆ มีสมาชิกเพียงไม่กี่คน สู่กลุ่มที่มีสมาชิกที่สามารถขยายครอบคลุมคนทั้งชุมชนรวมไปถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนในโรงเรียน เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จกลุ่มหนึ่ง มีบทเรียนการบริหารจัดการทุนภายในชุมชน และการประสานแหล่งทุนภายนอกเข้ามาช่วยเหลือ และแก้ปัญหาของสมาชิกในชุมชนในรูปแบบของ “กลุ่มออมทรัพย์” เป็นองค์กรชุมชน ที่ให้ความช่วยเหลือสมาชิกทางด้านเงินทุนประกอบอาชีพ และขยายฐานกิจกรรมของกลุ่มสู่การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย และการจัดสวัสดิการฌาปนกิจเพื่อให้ความช่วยเหลือสมาชิก แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกลุ่มเน้นการออมและการนำเงินทุนที่สมาชิกออมร่วมกันมาให้สมาชิกกู้ นอกจากนี้ ยังมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส ทำบัญชีเป็นปัจจุบัน มีการรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มให้สมาชิกรู้ความคืบหน้าทุกเดือน (รายละเอียดกล่าวถึงข้างต้น) แต่อย่างไรก็ตามพบว่า กลุ่มออมทรัพย์ยังมีความเสี่ยงที่เกิดจากระบบการบริหารจัดการ อาทิ เทรนด์ผูกกลุ่มออมทรัพย์ถือเงินสดในมือสูงเกินไป และขาดการสร้างผู้นำรุ่นใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์

หากจะกล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์ขุนสมุทรจีน มีหลายประการ ได้แก่ สภาพชุมชน คน การบริหารจัดการ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ดังนี้

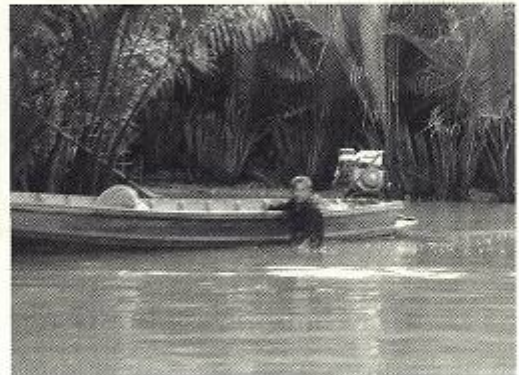
- ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความเป็นเพื่อนเป็นที่มั่น สภาพของชุมชนชุมชนสมุทรจีนเป็นชุมชนปิด คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน คนในชุมชนรู้จักสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทำให้คณะกรรมการและสมาชิกแก้ปัญหาและความต้องการของสมาชิก และง่ายต่อการติดตามเงินกู้

- **ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันแต่ใช้ระบบ “ความเชื่อมั่น”** กลุ่มออมทรัพย์สร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนของชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ การออกเรือประมงขนาดเล็กหาปลาขายฝั่ง ซึ่งต้องมีเงินทุนในการซื้อเรือ น้ำมัน แห อวน แหล่งทุนที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ การกู้ยืมนายทุนที่ปากน้ำ ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยสูงมากร้อยละ 10 บาท/เดือน หรือ 120 บาท/ปี มีจำนวนน้อยมากที่กู้เงินจากสถาบันการเงิน เช่น ธกส. หรือธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากชาวบ้านขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เป็นเจ้าของที่ดิน การตั้งกลุ่มออมทรัพย์จึงเป็นโอกาสที่ทำให้ชาวบ้านมีแหล่งเงินกู้ที่สะดวกไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน นอกจากนี้ยังได้รับเงินปันผลคืนเป็นประจำทุกปี

- **เน้นการออมเพื่อเพิ่มทุนของกลุ่ม** การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ เน้นการสะสมหุ้นที่สม่ำเสมอของสมาชิก โดยจำนวนเงินออมค่อนข้างสูง คืออย่างต่ำเดือนละ 100 บาท แต่สมาชิกส่วนใหญ่ออมคนละ 200 บาท/เดือน ทำให้กลุ่มมีเงินหุ้นเพิ่มขึ้นและเติบโต ระยะเวลา 10 ปี สามารถออมร่วมกันได้นับล้านบาท ทำให้กลุ่มมีกองทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- **เงินกู้นำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพของสมาชิก** การปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิก เน้นให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อการลงทุนประกอบอาชีพ เช่น ซื้อเรือประมง การซื้อพันธุ์หอยแครง ปู มาเลี้ยงในบ่อ และจำนวนเงินกู้ไม่ได้จำกัดด้วยการสะสมหุ้น แต่สมาชิกสามารถกู้ได้ตามความต้องการที่แท้จริง แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ทำให้สมาชิกมีเงินเพียงพอไม่เป็นหนี้หลายทาง นอกจากนี้การพิจารณาเงินกู้กรรมการมีความรู้ในเรื่องการลงทุน จึงอนุมัติเงินกู้ได้เหมาะสมตามความเป็นจริง

- **การบริหารจัดการโปร่งใส ตรวจสอบได้** มีการทำบัญชีเป็นปัจจุบันตั้งแต่การทำใบเสร็จรับ ใบเสร็จจ่าย บัญชีรวมรับ-จ่ายประจำวัน บัญชีแยกประเภท การปิดบัญชีประจำปี แจ้งให้สมาชิกทราบสถานะทางการเงิน และมีการเปิดให้สมาชิกตรวจสอบได้ตลอดเวลา ในช่วงที่มีการประชุมใหญ่ คณะกรรมการจะนำบัญชีมาให้สมาชิกดูรายละเอียด ทำให้สมาชิกไว้วางใจว่าเงินของตนเองยังคงหมุนเวียนอยู่ในกลุ่ม

- **ความเสมอภาค เท่าเทียมในการกู้เงินกลุ่ม** การพิจารณาเงินกู้และการยื่นคำขอกู้เงินจากกลุ่มมีการจัดลำดับความต้องการของสมาชิก ทำให้สมาชิกมีการวางแผนการใช้เงิน และลงชื่อในการจองคิวเงินล่วงหน้า ไม่มีการเล่นพรรคเล่นพวก เป็นการอนุมัติที่โปร่งใส และการพิจารณาเงินกู้เป็นการพิจารณาตามความจำเป็นและความต้องการของสมาชิก

- **คณะกรรมการทำงานได้อย่างเต็มที่** การคัดเลือกคณะกรรมการขึ้นมาทำงานส่วนใหญ่เป็นคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพประจำ ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน ทำให้มีเวลาในการทำงานเต็มที่ เช่น คณะกรรมการคนที่ทำบัญชี เรียนจบชั้น ม.3 เป็นแม่บ้านไม่ได้ทำงานจึงมีเวลาเต็มที่ในการทำบัญชี ส่วนการคัดเลือกคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการติดตามหนี้สิน เป็นแม่บ้านที่มีบุคลิกที่พูดตรงไปตรงมา เสียงดัง (สมาชิกกลัวปากคนตามหนี้)

● มีกิจกรรมการสร้างแรงจูงใจ และการปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง มีการจัดกิจกรรมร่วมกับสมาชิก และสร้างแรงจูงใจ เช่น มีการประชุมใหญ่ประจำปีหลังจากนั้น มีกิจกรรมพาสมาชิกไปทัศนศึกษาต่างจังหวัดทุกปี และมีการซื้อของขวัญมาแจกสมาชิก และการนำเงินกองทุนมาใช้เพื่อการทำกิจกรรมในชุมชน เช่น การออกร้านทำอาหารเลี้ยง คณะคนที่มาทอดกฐินที่วัด

สถานที่ติดต่อรายละเอียดเพิ่มเติม

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนสมุทรจีน

84 หมู่ที่ 9 ถนนแหลมฟ้าผ่า ต.แหลมฟ้าผ่า อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ
ผู้ประสานงาน คุณระวีวรรณ เชื้อไทย
โทร. 0-2453-8047 และ 081-6098-5740

ส่วนประเมินผลและพัฒนาองค์ความรู้
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
2044/28-33 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310
โทร. 0-2718-0911 โทรสาร 0-2718-0937
e-mail: codi@codi.or.th
homepage: <http://www.codi.or.th>